DAGENS NYHETER.

En utskrift från Dagens Nyheter, 2021-11-21 17:42
Artikelns ursprungsadress: https://www.dn.se/ledare/kolumner/las-inte-reinfeldt/

LEDARE

Ledare: Lås inte Reinfeldt

PUBLICERAD 2010-08-31

Kolumnen: Hans Bergström om regeringsfrågan efter valet.

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Skaffa nyhetsbrev

Tage Erlander bekämpade kommunisterna aktivt och vägrade ta in dem i regeringen, liksom hans efterträdare som socialdemokratiska ledare Olof Palme, Ingvar Carlsson och Göran Persson. I en valdebatt 1948 förklarade Tage Erlander att han vid ett val mellan folkpartiledaren Bertil Ohlin och kommunistledaren Sven Linderot föredrog Ohlin. Erlanders motivering: ”Om herr Ohlin vinner valet hamnar vi andra inte i fängelse utan får kritisera alla hans dumheter och kan återkomma 1952. Men om herr Linderot vinner valet får jag däremot mycket svårt att bedriva effektiv oppositionspolitik från Långholmen.” (För en yngre generation läsare: Långholmen var på den här tiden Sveriges mest kända fängelse).

Erlander kunde fortsätta som statsminister efter 1948 års val – men bara med kommunisternas stöd i riksdagen. Socialdemokraterna hade 112 mandat i andra kammaren, fyra färre än vad som krävdes för majoritet. Med tillägg av kommunisternas 8 mandat gick det bra.

Den iakttagelse jag här vill göra är att alla partier som kommit in i riksdagen, även de obehagliga, har rätt att rösta och att deras mandat inte kan räknas bort från ekvationen. Samtidigt som Erlanders parti obönhörligt och förtjänstfullt bekämpade kommunisterna på arbetsplatserna, räknade Erlanders regering in deras röster i riksdagen. I årets val gäller denna parlamentariska verklighet även för ett parti som Sverigedemokraterna, om det skulle klara småpartispärren.

Som lösning på ett möjligt dilemma efter årets riksdagsval har många, senast statsvetaren och socialdemokraten Ulf Bjereld (Newsmill 22/8) , fört fram att det block som blir störst bör ta statsministerposten och regera från minoritet. Denna formel har blivit gängse accepterad i debatten. Om de rödgröna får fler röster än alliansen skulle Fredrik Reinfeldt avgå som statsminister och, efter rundan hos talmannen, låta Mona Sahlin ta över med en S-V-MP-regering. Även Reinfeldt själv har varit inne på tanken, för nu en tid sedan.

Men lösningen är omöjlig. Detta konstaterade också Miljöpartiets språkrör Peter Eriksson i en klarsynt artikel för nio

månader sedan (Newsmill 28/11.2009). En rödgrön regering Sahlin kan inte fungera, om det i riksdagen finns en majoritet av riksdagsmän från allianspartierna + SD. Skälet är inte att alliansen och SD skulle inleda samarbete, utan att SD har starka egna skäl att rösta ner till exempel en budget från en regering Sahlin. En rödgrön regering skulle därtill ha särskilt små möjligheter att förhandla och kompromissa med något alliansparti, eftersom dess inre kompromisser – ofta sköra – tenderar att dra åt vänster för att få med Ohly och hans kommunister. Inget borgerligt parti vill heller ha att göra med ett oreformerat kommunistparti som Ohlys.

Så vad göra? Det viktigaste rådet till statsministern är att inte låsa sig i onödan före valet om hur han ska handla efter valet. Val skapar ofta en helt ny situation, vars drag är svåra att förutse. Det är därför vi har rådande grundlag i Sverige, som inte tvingar en regering att avgå per automatik efter ett val. Syftet är att inte onödigtvis tvinga fram en avgång, om alternativet är kaotiskt. Ingen vet till exempel i dag hur Mona Sahlins auktoritet som partiledare, och därmed handlingsutrymme, ter sig om tre veckor.

Det finns också skäl att minnas hur de borgerliga frivilligt överlämnat makten tidigare i svensk historia – efter valen 1932, 1952, 1956 och 1973 – med långtgående följder för makthegemonin i Sverige. Socialdemokratin, å sin sida, har aldrig tvekat om att i första hand vara ett maktparti, som tar varje chans att erövra och behålla regeringsmakten.

Om Fredrik Reinfeldt skulle komma till slutsatsen efter valet att det blir för svårt för alliansen att fortsätta regera på egen hand, samtidigt som de rödgröna saknar majoritet, då kan det bli naturligt att uppta direkta samtal med socialdemokratin om samarbete. En fempartikoalition med Miljöpartiet fungerar inte och inget av de mindre borgerliga partierna kan reducera sig till socialdemokratiskt stödben, riktat mot Moderaterna. Det är för övrigt inte säkert att ens två eller tre sådana stödben räcker för majoritet.

Om det anses så existentiellt viktigt att hålla SD borta från inflytande, kan inte Reinfeldt och Sahlin på förhand utesluta behovet att tala direkt med varandra om hur en svår parlamentarisk situation ska hanteras. Carin Jämtin (S) och Sten Nordin (M) har visat den mognaden i Stockholms stad.

Situationen har inte uppstått och kommer kanske inte att uppstå. Men gör inte låsningar nu som minskar handlingsfriheten för ansvarigt agerande i hypotetiska, men möjliga, lägen efter valet. Det gamla och det nya arbetarpartiet är inte pest och kolera.

TEXT

Hans Bergström

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt